**Pojęcia kluczowe:** *praworządność, mianowanie sędziów, swoboda wypowiedzi, prawo do sprawiedliwego procesu*

*Magdalena Matusiak-Frącczak*

# Legalność karania adwokata lub radcy prawnego za wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy tzw. neosędziego

**Abstrakt**

**Zmiany w polskim sądownictwie są przedmiotem bogatego orzecznictwa ETPCz, TSUE i polskiego SN. Na jego podstawie strony postępowań sądowych lub reprezentujący ich adwokaci lub radcowie prawni składają wnioski o wyłączenie od rozpoznawania spraw tzw. neosędziów. W jednej ze spraw doszło do ukarania wnioskodawcy grzywną za złożenie takiego wniosku, miał on bowiem naruszyć zasadę lojalności wobec Państwa Polskiego. Artykuł analizuje zgodność takiego ukarania z EKPC, prawem UE oraz prawem polskim w szczególności przez pryzmat poszanowania prawa do swobody wypowiedzi i prawa do sprawiedliwego procesu.**

## I. Wprowadzenie

Asumptem do napisania niniejszego artykułu jest postanowienie wydane przez sędziego M.N., członka tzw. nowej Krajowej Rady Sądownictwa[1]. Do M.N. trafił wniosek o wyłączenie tzw. neosędziego[2] od rozpoznania sprawy, którego uzasadnienie było oparte na bogatym orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w przedmiocie praworządności oraz wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Za złożenie tego wniosku M.N. ukarał wnioskodawcę grzywną w wysokości 3.000,00 zł, uznając, że wnioskodawca „naruszył zasadę lojalności wobec Państwa Polskiego", a jego „pismo podaje w wątpliwość nieskazitelny

1 Określenie to dotyczy Krajowej Rady Sądownictwa ukonstytuowanej po przyjęciu przez Prawo i Sprawiedliwość szeregu reform sądownictwa w 2017 r., które zmierzały do podporządkowania władzy sądowniczej władzy wykonawczej i władzy ustawodawczej.

2 Określenie „neosędzia" będzie używane w tym opracowaniu dla oznaczenia sędziego powołanego do pełnienia funkcji z udziałem nowej KRS.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

charakter sędziego, zarzuca sędziemu uczestnictwo w nielegalnej procedurze" oraz „poniża konstytucyjne organy Rzeczypospolitej Polskiej – Krajową Radę Sądownictwa i Prezydenta"[3]. Brak jest informacji, kto dokładnie był wnioskodawcą, dlatego na potrzeby niniejszego artykułu zostanie przyjęte, że był to adwokat lub radca prawny.

Celem niniejszego artykułu będzie wskazanie, czy zgodne z prawem jest karanie wnioskodawcy za złożenie wniosku o wyłączenie od rozpoznania sprawy tzw. neosędziego, tak jak to uczynił sędzia M.N. w swoim postanowieniu. Możliwość ta zostanie przeanalizowana na trzech płaszczyznach: Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego. Badanie będzie się koncentrowało na prawie do swobody wypowiedzi oraz prawie do sprawiedliwego procesu.

## II. Standard Europejskiej Konwencji Praw Człowieka

Podczas reprezentowania strony w procesie adwokatowi i radcy prawnemu przysługuje prawo do swobody wypowiedzi (art. 10 EKPC) i ma ono w tym przypadku szerokie granice, a karanie profesjonalnego pełnomocnika za wypowiedzi powinno mieć charakter absolutnie wyjątkowy[4]. Zasadą jest, że za wykonywanie czynności zawodowych nie powinno dochodzić do karania prawnika, jeżeli działa on w dobrej wierze, opiera się na znanych mu przesłankach oraz prawie, jego pismo nie stanowi ataku osobistego na sędziego i nie jest nacechowane złośliwym zamiarem (*malicious intent*)[5]. Krytyka powinna mieć oparcie w okolicznościach faktycznych danej sprawy, a wypowiedzi prawnika powinny być oceniane przez pryzmat kontekstu, w którym zostały użyte[6]. Adwokat lub radca prawny ma uprawnienie do informowania o nieprawidłowościach w działaniach sądów, może je uznawać za nieakceptowalne, co może formułować, nawet używając określeń pejoratywnych i nacechowanych krytycznie, jeżeli jest to usprawiedliwione bronionymi interesami klienta[7]. W skrajnych przypadkach prawnik może posługiwać się językiem sarkastycznym, uszczypliwym czy przekolorowanym[8]. Nie można nakładać kar w celu wywołania efektu mrożącego u adwokatów i radców prawnych, który będzie skutkował zaniechaniem podejmowania przez nich

3 TVN24, *Kara za wniosek do sądu. „Totalny upadek" sędziego*, 2.10.2025 r., https://tvn24.pl/polska/sedzia-maciej-nawacki-ukaral-grzywna-wnioskodawce-za-wniosek-o-wylaczenie-neo-sedziego-st8678835, dostęp: 3.10.2025 r.

4 Wyrok ETPCz z dnia 20.05.1998 r. *Schöpfer v. Szwajcaria*, sprawa 56/1997/840/1046.

5 Wyrok ETPCz z dnia 23.03.2023 r. *Rogalski v. Polska*, sprawa 5420/16.

6 Wyrok ETPCz z dnia 28.10.2003 r. *Steur v. Niderlandy*, sprawa 39657/98; wyrok ETPCz z dnia 16.01.2018 r. *Čeferin v. Słowenia*, sprawa 40975/08; wyrok ETPCz z dnia 17.07.2008 r. *Schmidt v. Austria*, sprawa 513/05; wyrok ETPCz z dnia 23.04.2015 r. *Morice v. Francja*, sprawa 29369/10; wyrok ETPCz z dnia 28.06.2016 r. *Radobuljac v. Chorwacja*, sprawa 51000/11; wyrok ETPCz z dnia 25.06.2020 r. *Bagirov v. Azerbejdżan*, sprawa 81024/12 i 28198/15.

7 Wyrok ETPCz z dnia 21.03.2022 r. *Nikula v. Finlandia*, sprawa 31611/96; wyrok ETPCz z dnia 16.05.2024 r. *Lutgen v. Luksemburg*, sprawa 36681/23.

8 Wyrok ETPCz z dnia 17.05.2022 r. *Simić v. Bośnia i Hercegowina*, sprawa 39764/20; wyrok ETPCz z dnia 4.06.2024 r. *Pisanski v. Chorwacja*, sprawa 28794/18; wyrok ETPCz z dnia 27.01.2015 r. *Kincses v. Węgry*, sprawa 66232/10.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

adekwatnych i właściwych działań procesowych[9]. Omawiana w niniejszym artykule kara nałożona przez M. Nawackiego jest sprzeczna z nakreślonymi powyżej zasadami wynikającymi z orzecznictwa ETPCz, w sposób niezasadny ogranicza adwokatów i radców prawnych w wykonywaniu czynności zawodowych, które to czynności są podejmowane z uwzględnieniem stosowania EKPC i w oparciu o orzecznictwo ETPCz. Działanie M. Nawackiego zmierza do osiągnięcia stanu, w którym nie będą składane wnioski kwestionujące status tzw. neosędziów. Jak wskazuje L. Garlicki, ograniczenia swobody wypowiedzi odnoszących się do sądów lub sędziów mogą być uzasadniane koniecznością zapewniania należytego autorytetu sądownictwa z jednej strony oraz rzetelnością prowadzonych postępowań sądowych z drugiej[10]. Jak zostanie wyjaśnione w kolejnych akapitach, wnioski o wyłączenie od rozpoznania sprawy tzw. neosędziów nie tylko nie godzą w powyższe wartości, ale wręcz pomagają je realizować.

Nałożenie na adwokata lub radcę prawnego grzywny za złożenie wniosku o wyłączenie tzw. neosędziego od rozpoznania sprawy może również naruszać art. 6 EKPC na dwóch płaszczyznach. W powiązaniu z art. 10 EKPC możemy mieć do czynienia z ograniczeniem możliwości obrony praw reprezentowanej strony w procesie, co będzie skutkowało tym, że nie wszystkie racje strony zostaną przedstawione i nie wszystkie argumenty na ich poparcie zostaną użyte, a to w konsekwencji może skutkować naruszeniem zasady równowagi stron w postępowaniu[11].

Naruszenie na drugiej płaszczyźnie polega na tym, że ostatecznie wnioski o wyłączenie od rozpoznania sprawy tzw. neosędziów nie będą składane, co w konsekwencji będzie skutkowało rozpoznaniem sprawy przez sąd, który nie jest niezawisły i bezstronny oraz ustanowiony ustawą. A taki sąd jest pozbawiony legitymacji wymaganej w społeczeństwie demokratycznym do rozstrzygania sporów prawnych[12]. Ma to szczególne znaczenie w kontekście Polski oraz sędziów powołanych do pełnienia funkcji z udziałem nowej KRS. ETPCz miał okazję podkreślić, że proces powoływania sędziów w sposób oczywisty stanowi nieodłączny element pojęcia „ustanowiony ustawą" i wymaga ścisłej kontroli, a prawo krajowe powinno nie dopuszczać do arbitralnych ingerencji w proces powoływania sędziów. Nie można bowiem dopuścić do sytuacji, w której wymiar sprawiedliwości będzie pozbawiony zdolności do wykonywania jego obowiązków w sposób wolny od nieuzasadnionej ingerencji, a tym samym ochrony

9 Wyrok ETPCz dnia 15.12.2005 r. *Kyprianou v. Cypr*, sprawa 73797/01.

10 L. Garlicki, *Artykuł 10* (w:) *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, t. 1, *Komentarz do artykułów 1–18*, red. L. Garlicki, Warszawa 2010, s. 634.

11 Wyrok ETPCz z dnia 21.03.2022 r. *Nikula v. Finlandia*, sprawa 31611/96.

12 Wyrok ETPCz z dnia 1.12.2020 r. *Ástráðsson v. Islandia*, sprawa 26374/18.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

praworządności i podziału władz[13]. W przypadku Polski mamy do czynienia z naruszeniem tych zasad, doszło wręcz do deformacji zasady trójpodziału władz i rażącego naruszenia praworządności, a władza ustawodawcza i wykonawcza uzyskały pozycję monopolistyczną w powoływaniu nowej KRS, zaś sama nowa KRS postępuje w sposób, który uwidacznia jej całkowitą labilność względem legislatywy i egzekutywy, nie może być więc uznana za organ niezależny[14]. Procedura powoływania sędziów ma kluczowe znaczenie dla oceny ich niezależności. To nie są li tylko normy techniczne, ale służą one budowaniu zaufania, jakim sądownictwo powinno się cieszyć w państwie demokratycznym. Poważne nieprawidłowości w tej procedurze podważają to zaufanie[15]. Co prawda na ten moment ETPCz orzekał w ten sposób wyłącznie w przedmiocie sędziów polskiego Sądu Najwyższego, ale nominacje sędziów sądów powszechnych są dotknięte tą samą wadą prawną – udziałem upolitycznionej nowej KRS.

Z powyższych względów należy skonkludować, że postanowienie sędziego M.N. o ukaraniu za wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy tzw. neosędziego stoi w sprzeczności ze standardem konwencyjnym. Doszło do naruszenia zarówno art. 10 EKPC (z punktu widzenia adwokata lub radcy prawnego), jak i art. 6 EKPC (z punktu widzenia reprezentowanego klienta).

## III. Prawo UE

Analogiczne uwagi, jak w przypadku EKPC, należy poczynić w odniesieniu do prawa UE. W zakresie spraw objętych prawem UE karanie adwokata lub radcy za złożenie wniosku o wyłączenie od rozpoznania sprawy tzw. neosędziego również mogłoby stanowić naruszenie prawa do swobody wypowiedzi, które jest chronione przez TSUE na podstawie art. 11 Karty Praw Podstawowych UE i jako zasada ogólna prawa Unii (art. 6 ust. 3 TUE), a przy tym prawa zagwarantowane w art. 11 Karty mają takie samo znaczenie i zakres jak prawa zagwarantowane w art. 10 EKPC

13 Wyrok ETPCz dnia 1.12.2020 r. *Ástráðsson v. Islandia*, sprawa 26374/18; wyrok ETPCz dnia 22.07.2021 r. *Reczkowicz v. Polska*, sprawa 43447/19; wyrok ETPCz z dnia 8.11.2021 r. *Dolińska-Ficek i Ozimek v. Polska*, sprawa 49868/19 i 57511/19. W tej sprawie ETPCz podkreślił, że „działania władzy wykonawczej w procesie powoływania sędziów do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych wskazywały na postawę, którą można określić jedynie jako całkowite lekceważenie autorytetu, niezależności i roli sądownictwa". Wyrok ETPCz z dnia 15.03.2022 r. *Grzęda v. Polska*, sprawa 43572/18, gdzie ETPCz wskazał, że w przypadku powołania rady sądowniczej władze państwowe powinny być zobowiązane do zapewnienia jej niezależności od władzy wykonawczej i ustawodawczej, aby między innymi zagwarantować rzetelność procesu powoływania sędziów.

14 Wyrok ETPCz z dnia 22.07.2021 r. *Reczkowicz v. Polska*, sprawa 43447/19; wyrok ETPCz z dnia 8.11.2021 r. *Dolińska-Ficek i Ozimek v. Polska*, sprawa 49868/19 i 57511/19; wyrok ETPCz z dnia 23.11.2023 r. *Wałęsa v. Polska*, sprawa 50849/21; wyrok ETPCz z dnia 6.10.2022 r. *Juszczyszyn v. Polska*, sprawa 35599/20.

15 P. Filipek, *Praworządność w Polsce w świetle orzecznictwa ETPC dotyczącego procesu powoływania sędziów oraz funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego* (w:) J. Barcz, A. Grzelak, R. Szyndlauer, *Problem praworządności w Polsce w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE (2021). Księga I*, Warszawa 2022, s. 685.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

(art. 52 ust. 3 Karty)[16]. Zastosowanie będą więc tutaj miały zasady wypracowane przez ETPCz w jego orzecznictwie, a przytoczone w poprzedniej części opracowania.

Naruszone zostałoby również prawo do skutecznego środka ochrony sądowej (art. 19 ust. 1 TUE, art. 47 Karty Praw Podstawowych UE), ponieważ interpretacja sędziego M.N. uniemożliwia zbadanie, czy mamy do czynienia z sądem w rozumieniu prawa UE. W tym zakresie TSUE wypracował autonomiczną definicję sądu, w świetle której będzie nim organ, który wykonuje funkcje orzecznicze, który działa na podstawie ustawy, a nie tylko umowy stron, który rozstrzyga spory pomiędzy stronami, w związku z czym postępowanie przed nim musi mieć charakter kontradyktoryjny. Organ ten powinien funkcjonować w sposób stały, zaś jego jurysdykcja powinna być obowiązkowa. Orzeka on na podstawie prawa i jest niezawisły w orzekaniu[17]. To właśnie kryterium niezawisłości stało się przedmiotem orzecznictwa TSUE w ostatnich latach w sprawach polskich. Co do zasady w przypadku sądu krajowego domniemywa się, że spełnia on kryteria uznania za sąd w rozumieniu prawa UE, ale to domniemanie można obalić, jeżeli zostanie ustalone, że nie jest on sądem niezawisłym, bezstronnym i utworzonym uprzednio na mocy ustaw[18]. Do takiego obalenia doszło w przypadku tzw. neosędziów w polskim Sądzie Najwyższym, powołanych z udziałem nowej KRS[19], w przypadku której wiele okoliczności wskazuje na to, że nie jest organem niezależnym od władzy wykonawczej i ustawodawczej[20]. Rozpoznawanie sprawy przez sąd w składzie z tzw. neosędzią pozbawi jednostkę prawa do zbadania sprawy przez TSUE w trybie pytania prejudycjalnego, albowiem TSUE odmówi udzielenia odpowiedzi na pytanie zadane przez taki sąd[21]. Ma to dalsze konsekwencje, albowiem sądy krajowe będą w zasadzie musiały uznawać wyroki sądów wydane w składach z tzw. neosędziami za niebyłe[22].

16 Wyrok TS z dnia 18.06.1991 r. *Elliniki Radiophonia Tiléorassi (ERT)*, sprawa C-260/89; wyrok Sądu UE z dnia 27.07.2022 r. *RT France v. Rada*, sprawa T-125/22.

17 Wyrok TS z dnia 30.06.1966 r. *Vaassen-Göbbels*, sprawa 61/65; wyrok TS z dnia 17.09.1997 r. *Dorsch Consult*, sprawa C-54/96.

18 Wyrok TS z dnia 29.03.2022 r. *Getin Noble Bank*, sprawa C-132/20.

19 Wyrok TS z dnia 21.12.2023 r. *L.G. v. Krajowa Rada Sądownictwa*, sprawa C-718/21; wyrok TS z dnia 7.11.2024 r. *Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, sprawa C-326/23.

20 Wyrok TS z dnia 19.11.2019 r. *A.K. v. Krajowa Rada Sądownictwa*, sprawy połączone C-585/18, C-624/18 i C-625/18, gdzie Trybunał wskazał na takie okoliczności, jak okoliczność, że KRS w nowym składzie została utworzona w drodze skrócenia trwającej cztery lata kadencji członków wcześniej wchodzących w skład tego organu, okoliczność, że chociaż 15 członków KRS wybieranych spośród sędziów było wcześniej wyłanianych przez środowisko sędziowskie, to obecnie są oni desygnowani przez organ władzy ustawodawczej spośród kandydatów, którzy mogą być zgłaszani przez grupę 2000 obywateli lub 25 sędziów, co sprawia, że taka reforma prowadzi do zwiększenia liczby członków KRS z nadania sił politycznych lub przez nie wybranych do 23 z 25 członków, których liczy ten organ, oraz występowanie ewentualnych nieprawidłowości, jakimi mógł zostać dotknięty proces powoływania niektórych członków KRS w nowym składzie. W przypadku tej ostatniej okoliczności należy nadmienić, że owe nieprawidłowości w powoływaniu niektórych członków nowej KRS dotyczyły właśnie samego M. Nawackiego oraz podnoszonego zarzutu, że nie uzyskał on wystarczającej liczby podpisów poparcia do ubiegania się o członkostwo w KRS.

21 M. Matusiak-Frącczak, *Koncepcja „sądu" na potrzeby postępowania w sprawie odesłania prejudycjalnego*, „Przegląd Europejski" 2025/2, s. 73.

22 Wyrok TS z dnia 4.09.2025 r. *„R" S.A. v. AW „T" sp. z o.o.*, sprawa C-225/22.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

Zapewnienie jednostkom dostępu do niezależnego i niezawisłego sądu stanowi warunek poszanowania innych praw podstawowych przynależnych jednostkom, a także innych praw przyznanych im na mocy prawa UE. Służy ono też zapewnieniu efektywności prawa unijnego[23]. Prawnik, składając wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy tzw. neosędziego, dąży właśnie do zapewnienia efektywności prawa UE, którego interpretacja została dokonana przez TSUE. Gdyby więc praktyka zapoczątkowana przez sędziego M.N. miała się utrzymywać, to moglibyśmy mówić o odpowiedzialności Polski za naruszenie prawa UE i możliwości wszczęcia przeciwko niej postępowania w trybie art. 258 TFUE. Może być również podstawą do odpowiedzialności odszkodowawczej Polski wobec adwokatów i radców prawnych, albowiem mamy do czynienia z naruszeniem prawa UE przez sąd, w świetle orzecznictwa TSUE ma ono charakter oczywisty i rażący, po stronie prawnika powstaje szkoda (obowiązek zapłaty grzywny) i występuje związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem a szkodą[24].

## IV. Prawo polskie

Analiza postanowienia sędziego M.N. na gruncie prawa polskiego będzie wyglądała podobnie, jak w przypadku EKPC i prawa UE. Swoboda wypowiedzi jest prawem chronionym na gruncie polskiej Konstytucji (art. 54 ust. 1 Konstytucji). W przypadku adwokatów i radców prawnych swoboda wypowiedzi została dodatkowo dookreślona w ustawach samorządowych i kodeksach etyki zawodowej. Zgodnie z art. 8 ust. 1 p.o.a.[25] adwokat przy wykonywaniu zawodu adwokackiego korzysta z wolności słowa i pisma w granicach określonych przez zadania adwokatury i przepisy prawa, przy czym powinien zachować umiar, współmierność i oględność w wypowiedziach (§ 17 k.e.a.[26]). Również radca prawny przy wykonywaniu czynności zawodowych korzysta z wolności słowa i pisma w granicach określonych przepisami prawa i rzeczową potrzebą (art. 11 ust. 1 ustawy o radcach prawnych[27]), powinien przy tym zachować umiar i takt w swoich wypowiedziach (art. 12 ust. 3 Kodeksu etyki radcy prawnego[28]). Dla oceny, czy adwokat lub radca prawny przy wykonywaniu zawodu w konkretnej sprawie przekroczył granice wolności słowa, istotne jest to, czy jego wypowiedź wynikała z rzeczowej potrzeby uzasadnionej interesem strony. Przy ocenie rzeczowości

23 M. Safjan, *Prawo do skutecznej ochrony sądowej – refleksje dotyczące wyroku TSUE z 19.11.2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18, C-625/18*, „Palestra" 2020/5, s. 5–6.

24 Wyrok TS z dnia 30.09.2003 r. *Köbler*, sprawa C-224/01; wyrok TS z dnia 13.06.2006 r. *Traghetti*, sprawa C-173/03.

25 Ustawa z dnia 26.05.1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2024 r. poz. 1564 ze zm.), dalej p.o.a.

26 Naczelna Rada Adwokacka, uchwała nr 2/XVIII/98 z dnia 10.10.1998 r. Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej), dalej k.e.a.

27 Ustawa z dnia 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 499 ze zm.).

28 Uchwała Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych nr 3/2014 z dnia 22.11.2014 r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

znaczenie mają charakter sprawy oraz jej okoliczności. Ustalenie uzasadnionej potrzeby klienta powinno służyć właściwie rozumianemu interesowi klienta i osiągnięciu pożądanego skutku[29]. Powołanie się przez prawnika na przepisy EKPC oraz na prawo UE, wraz z odwołaniem do orzecznictwa ETPCz i TSUE, mieści się w granicach prawa, jest rzeczowe i zmierza do ochrony interesów reprezentowanego klienta przez dążenie do zapewnienia rozpoznania jego sprawy przez niezależny i niezawisły sąd ustanowiony na mocy ustawy. Ukaranie adwokata lub radcy prawnego w takiej sytuacji grzywną stanowi naruszenie art. 54 ust. 1 Konstytucji.

Również prawo do rozpoznania sprawy przez niezależny, bezstronny i niezawisły sąd jest wartością konstytucyjną (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Jednocześnie Konstytucja zapewnia, że sądy są władzą odrębną i niezależną od władzy ustawodawczej i wykonawczej (art. 173 Konstytucji, art. 10 Konstytucji), na straży czego powinna stać Krajowa Rada Sądownictwa (art. 186 ust. 1 Konstytucji). Niestety nowa Krajowa Rada Sądownictwa nie jest tym organem, o którym mowa w Konstytucji, ze względu zarówno na sposób jej powołania, jak i funkcjonowanie. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale trzech izb z 2020 r., nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek nowej KRS. W przypadku sądów powszechnych SN doprecyzował, że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek nowej KRS, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 47 Karty Praw Podstawowych UE oraz art. 6 ust. 1 EKPC[30]. Co prawda, Trybunał Konstytucyjny uznał, że uchwała SN jest sprzeczna z polską Konstytucją, ponieważ SN miałby w niej wykonać kompetencje prawodawcze, czym naruszył zasadę trójpodziału władz[31], ale to orzeczenie TK należy postrzegać jako eksces orzeczniczy, ponieważ TK nie ma

29 Wyrok SN z dnia 20.04.2006 r. (IV CSK 2/06).

30 Uchwała trzech izb Sądu Najwyższego (Izba Cywilna, Karna oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych) z dnia 23.01.2020 r., BSA I-4110-1/20.

31 Wyrok TK z dnia 20.04.2020 r. (U 2/20).

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

kompetencji do oceny konstytucyjności aktów stosowania prawa[32]. Sąd Najwyższy w swojej uchwale nie stworzył żadnej nowej normy prawnej, po prostu zinterpretował obowiązujące prawo, w tym EKPCz i prawo UE[33]. Należy wskazać, że Sąd Najwyższy konsekwentnie stosuje się do swojej uchwały[34]. Postanowienie sędziego M.N. narusza w tych okolicznościach art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Wreszcie powoływanie się na dorobek orzeczniczy ETPCz i TSUE w celu zastosowania standardów wynikających z EKPC oraz z prawa UE jest wymogiem konstytucyjnym. Zgodnie bowiem z art. 9 Konstytucji Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego. Dążenie do zapewnienia przez Polskę wypełniania tego wymogu konstytucyjnego nie może być uznane za „nielojalne wobec Państwa Polskiego", jak to określił sędzia M.N. Dlatego jego postanowienie narusza art. 9 Konstytucji.

## V. Podsumowanie

Aby móc skutecznie bronić uzasadnionych interesów klienta, prawnikowi powinien przysługiwać szeroki margines swobody, a wszelkie wyjątki od tej reguły będą podlegały interpretacji zawężającej. Należy mieć na względzie kontekst sprawy i jej wszystkie okoliczności, pamiętając, że sędzia może podlegać krytyce w stopniu wyższym niż podmioty prywatne. Krytyka powinna być przede wszystkim rzeczowa[35]. W analizowanej sprawie krytyka była rzeczowa, odnosiła się do standardów wynikających z orzecznictwa ETPCz, TSUE i SN. Tzw. neosędziowie powinni liczyć się z tym, że ich status będzie kwestionowany, jako prawnicy powinni mieć świadomość,

32 A. Kappes, J. Skrzydło, *Czy wyroki neo-sędziów są ważne? – Rozważania na tle uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z 23.01.2020 r. (BSA I-4110-1/20)*, „Palestra" 2020/5, s. 122–123; K. Stefański, *Konsekwencje ukarania sędziego przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego*, „Państwo i Prawo" 2021/12, s. 7; W. Hermeliński, B. Nita-Światłowska, *Orzeczenie sądowe wydane z udziałem sędziego powołanego wadliwie a naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka – glosa do wyroku Wielkiej Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 1.12.2020 r., 26374/18, Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, „Europejski Przegląd Sądowy" 2021/5, s. 45.
W obecnych realiach można nawet postawić tezę, że obecny TK jest sądem upadłym, który utracił zdolność do wypełniania roli, jaką mu powierzyła polska Konstytucja – zob. P. Filipek, *Praworządność w Polsce w świetle orzecznictwa ETPC dotyczącego procesu powoływania sędziów oraz funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego* (w:) J. Barcz, A. Grzelak, R. Szyndlauer, *Problem Praworządności w Polsce w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE (2021). Księga I*, Warszawa 2022, s. 700. Z kolei E. Łętowska uważa, że doszło do wasalizacji Trybunału Konstytucyjnego – zob. E. Łętowska, *Czego uczą odpowiedzi na pytania prejudycjalne dotyczące polskiego wymiaru sprawiedliwości*, „Palestra" 2020/5, s. 41.

33 M. Safjan, *Prawo do skutecznej ochrony sądowej – refleksje dotyczące wyroku TSUE z 19.11.2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18, C-625/18*, „Palestra" 2020/5, s. 15–16.

34 Postanowienie SN z dnia 23.05.2024 r. (III USKP 87/23); postanowienie SN z dnia 20.05.2024 r. (III KK 168/24); wyrok SN z dnia 14.05.2024 r. (II KK 589/22); wyrok SN z dnia 17.04.2024 r. (II KK 168/23); wyrok SN z dnia 16.04.2024 r. (II KS 6/24); postanowienie SN z dnia 25.11.2021 r. (I CSKP 524/21); postanowienie SN z dnia 28.11.2021 r. (III KK 237/21); postanowienie SN z dnia 29.09.2021 r. (V Kz 47/21); postanowienie SN z dnia 162021 r. (I KZ 29/21).

35 M. Matusiak-Frącczak, *Swoboda wypowiedzi adwokata. Glosa do wyroku ETPC z dnia 23 kwietnia 2015 r., 29369/10*, Lex/el. 2015.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

że biorą udział w procedurze budzącej poważne wątpliwości prawne[36]. W szczególności świadomość tę powinni mieć ci, którzy ubiegali się o nominacje na najwyższe stanowiska sądowe[37]. Karanie adwokatów lub radców prawnych za składanie wniosków o wyłączenie tzw. neosędziów od rozpoznawania sprawy będzie godziło w prawo do swobody wypowiedzi, w prawo do sprawiedliwego procesu, w zasadę efektywności prawa UE oraz w art. 9 Konstytucji.

Przy pełnej świadomości orzecznictwa ETPCz, TSUE oraz polskiego Sądu Najwyższego należy skonstatować, że to działanie sędziego M.N. nacechowane jest złą wolą oraz obroną własnego interesu. Jest on członkiem powszechnie kwestionowanej nowej KRS, przyczynił się też do odpowiedzialności Polski za naruszenie EKPCz przez swoje działania względem sędziego Pawła Juszczyszyna[38]. Postępowanie to godzi również w dobro Państwa Polskiego, ponieważ naraża Polskę na odpowiedzialność zarówno na gruncie EKPC, jak i na podstawie prawa UE. Co więcej, na gruncie przepisów o instytucji *iudex suspectus*[39] należy rozważyć, czy sędzia M.N. nie podlegałby wyłączeniu od rozpoznania wniosków będących przedmiotem niniejszego opracowania, jako że aktywnie tworzył on i tworzy nadal system wadliwych nominacji sędziowskich, które są przedmiotem kwestionowania na podstawie orzecznictwa ETPCz, TSUE i SN.

***adw. dr hab. Magdalena Matusiak-Frącczak, prof. UŁ***

*Autorka jest adwokatem, doktorem habilitowanym nauk prawnych, profesorem Uniwersytetu Łódzkiego w Katedrze Europejskiego Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, członkiem Okręgowej Rady Adwokackiej w Łodzi.*

*The author is an advocate, a habilitated doctor of law, an assistant professor at the Department of European Constitutional Law, Faculty of Law and Administration, University of Łódź, member of the Local Bar Council in Lodz.*

*ORCID: 0000-0002-6736-8008*

36 Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17.09.2020 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie stwierdzenia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności (COM(2017)0835 – 2017/0360R(NLE)). Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Sprawozdanie na temat praworządności z 2020 r. Sytuacja w zakresie praworządności w Unii Europejskiej. Rozdział dotyczący sytuacji w zakresie praworządności w Polsce. Bruksela, dnia 30.09.2020 r., SWD(2020) 320 final. Opinia Komisji Weneckiej nr 904/2017 CDL(2017)035 z dnia 8.12.2017 r. w sprawie projektu ustawy zmieniającego ustawę o Krajowej Radzie Sądownictwa, w sprawie projektu ustawy zmieniającego ustawę o Sądzie Najwyższym zaproponowanego przez Prezydenta Polski i w sprawie ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych.

37 Decyzja ETPCz z dnia 1.04.2025 r. *Manowska i inni v. Polska*, sprawa 51455/21.

38 Wyrok ETPCz z dnia 6.10.2022 r. *Juszczyszyn v. Polska*, sprawa 35599/20.

39 Art. 49 § 1 k.p.c., art. 41 § 1 k.p.k.

**Abstract**

**Keywords:** *rule of law, judicial nominations, freedom of expression, right to a fair trial*

# The legality of punishing an advocate or attorney-at-law for filing a motion to exclude a so-called neo-judge from hearing the case

**Changes in the Polish judiciary are the subject of extensive case law of the ECtHR, the CJEU, and the Polish Supreme Court. Based on this case law, parties to court proceedings or their advocates or attorneys-at-law file motions to exclude so-called "neo-judges" from hearing cases. In one case, the applicant was fined for filing such a motion, allegedly violating the principle of loyalty to the Polish State. This article analyses the compliance of such a penalty with the ECHR, EU law, and Polish law, regard being given to respect for the right to freedom of expression and the right to a fair trial.**

## Bibliografia

1. **Filipek Paweł**, *Praworządność w Polsce w świetle orzecznictwa ETPC dotyczącego procesu powoływania sędziów oraz funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego* (w:) J. Barcz, L. Garlicki, *Artykuł 10* (w:) *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, t. 1, *Komentarz do artykułów 1–18*, red. L. Garlicki, Warszawa 2010, s. 583–649
2. **Grzelak Agnieszka, Szyndlauer Rafał,** *Problem praworządności w Polsce w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE (2021). Księga I*, Warszawa 2022, s. 679–711
3. **Hermeliński Wojciech, Nita-Światłowska Barbara,** *Orzeczenie sądowe wydane z udziałem sędziego powołanego wadliwie a naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka – glosa do wyroku Wielkiej Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 1.12.2020 r., 26374/18, Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, „Europejski Przegląd Sądowy" 2021/5, s. 38–46
4. **Kappes Aleksander, Skrzydło Jacek,** *Czy wyroki neo-sędziów są ważne? – Rozważania na tle uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z 23.01.2020 r. (BSA I-4110-1/20)*, „Palestra" 2020/5, s. 122–140
5. **Łętowska Ewa,** *Czego uczą odpowiedzi na pytania prejudycjalne dotyczące polskiego wymiaru sprawiedliwości*, „Palestra" 2020/5, s. 30–43
6. **Matusiak-Frącczak Magdalena,** *Koncepcja „sądu" na potrzeby postępowania w prawie odesłania prejudycjalnego*, „Przegląd Europejski" 2025/2, s. 63–75

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2

7. **Matusiak-Frącczak Magdalena,** *Swoboda wypowiedzi adwokata. Glosa do wyroku ETPC z dnia 23 kwietnia 2015 r., 29369/10*, Lex/el. 2015
8. **Safjan Marek,** *Prawo do skutecznej ochrony sądowej – refleksje dotyczące wyroku TSUE z 19.11.2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18, C-625/18*, „Palestra" 2020/5, s. 5–29
9. **Stefański Krzysztof,** *Konsekwencje ukarania sędziego przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego*, „Państwo i Prawo" 2021/12, s. 3–28
10. TVN24, *Kara za wniosek do sądu. „Totalny upadek" sędziego*, 02.10.2025 r., https://tvn24.pl/polska/sedzia-maciej-nawacki-ukaral-grzywna-wnioskodawce-za-wniosek-o-wylaczenie-neo-sedziego-st8678835 (dostęp: 27.02.2026 r.)

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.2